

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.8>

УДК 33:631.1

О. Т. Левандівський,

д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5819-8377>

І. Ф. Баланюк,

д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2053-0394>

Л. С. Сас,

д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2053-0394>

М. В. Смушак,

к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-3771-1567>

О. Ю. Гаврик,

к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9816-0253>

**УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ НАДХОДЖЕННЯМИ ДО БЮДЖЕТУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

O. Levandiskyi,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

I. Balaniuk,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting and
Taxation, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

L. Sas,

*Doctor of Economic Sciences,
Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

M. Smushak,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and
Taxation, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

O. Havryk,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and
Taxation, Bila Tserkva National Agrarian University*

MANAGEMENT OF TAX REVENUES TO THE BUDGETS OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

У даній статті проведено аналіз процесу формування загальнодержавного та місцевого бюджетів в межах національної системи оподаткування. Розглянуто особливості функціонування податкової системи як на загальнодержавному так і на місцевому рівнях. Висвітлено специфічні аспекти встановлення місцевих податків і зборів, які мають вплив на ефективність функціонування територіальних громад. Звертається увага на те, що недостатньо налагоджене правове регулювання в даному контексті створює труднощі для реалізації концепції децентралізації у діяльності територіальних громад.

На основі аналізу міжнародного досвіду у сфері фінансової самостійності місцевого самоврядування висунуто висновки та рекомендації щодо удосконалення місцевих податків і зборів. Визначено, що подальший розвиток податкових надходжень повинен здійснюватися шляхом поліпшення умов для підприємницької діяльності та підвищення доходів працівників, що становить реальне джерело формування бюджетів. З урахуванням географічних та виробничих особливостей різних територіальних громад враховано потенціал об'єктів оподаткування для збільшення доходів бюджетів і вирішення різних економічних і соціальних питань. Також розроблені пропозиції щодо підвищення фінансової незалежності місцевих територіальних громад за допомогою використання податкових важелів впливу.

На підставі проведеного дослідження проблем та перспектив розвитку системи оподаткування в державі та на місцевому рівнях можна визначити, що наразі відсутні чіткі загальні концепції реформ. На нашу думку, ключовим напрямом реформ має стати встановлення оптимального рівня податкового навантаження для стимулювання економічного зростання. Досягнення позитивного впливу можна очікувати за умови вдосконалення системи податкового контролю, створення умов, що запобігають ухиленню від сплати податків, введення обмежень на використання податкових пільг та розробки оптимальної методології розподілу зібраних коштів.

Одним із пріоритетів у вдосконаленні податкової системи є забезпечення нейтральності та справедливості оподаткування, а також реформування податкового механізму на основі принципів економічної ефективності, стабільності та прозорості, з поступовим наближенням до міжнародних та європейських стандартів.

This article analyzes the process of forming national and local budgets within the framework of the national taxation system. The peculiarities of the functioning of the tax system both at the national and local levels are considered. The specific aspects of the establishment of local taxes and fees, which have an impact on the

effectiveness of the functioning of territorial communities, are highlighted. Attention is drawn to the fact that insufficiently established legal regulation in this context creates difficulties for the implementation of the concept of decentralization in the activities of territorial communities.

Based on the analysis of international experience in the field of financial independence of local self-government, conclusions and recommendations on improving local taxes and fees are put forward. It was determined that the further development of tax revenues should be carried out by improving the conditions for entrepreneurial activity and increasing the incomes of employees, which is a real source of budget formation. Taking into account the geographical and production characteristics of various territorial communities, the potential of taxation objects to increase budget revenues and solve various economic and social issues is taken into account. Proposals for increasing the financial independence of local territorial communities by using tax levers have also been developed.

Based on the research of problems and prospects for the development of the taxation system at the state and local levels, it can be determined that there are currently no clear general concepts of reforms. In our opinion, the key direction of the reforms should be the establishment of the optimal level of the tax burden to stimulate economic growth. Achieving a positive impact can be expected under the condition of improving the tax control system, creating conditions that prevent tax evasion, introducing restrictions on the use of tax benefits and developing the optimal methodology for distributing collected funds.

One of the priorities in improving the tax system is ensuring the neutrality and fairness of taxation, as well as reforming the tax mechanism based on the principles of economic efficiency, stability and transparency, with gradual approximation to international and European standards.

Ключові слова: *місцевий бюджет, територіальна громада, загальнодержавні податки, децентралізація, місцеві доходи.*

Keywords: *local budget, territorial community, national taxes, decentralization, local revenues.*

Постановка проблеми. Формування місцевого бюджету територіальної громади на основі податкових надходжень визнається ключовим аспектом подальшого економічного розвитку нашої країни. Дієвість цієї системи впливає на прогрес у сферах економіки, фінансів та підприємництва, а також на задоволення основних потреб ТГ та держави в цілому. Однак, незважаючи на постійні реформи та удосконалення податкової системи в Україні, формування місцевого бюджету ТГ, як і державного є не завжди ефективним на сучасному етапі економічного розвитку.

Соціально-економічні трансформації, які проводяться в Україні, підкреслюють необхідність створення ефективної податкової політики у ТГ як важливої умови для поліпшення загальної економічної ситуації в країні. Місцеві податки використовуються не лише для досягнення фіскальних цілей ТГ, але й як ключовий інструмент для стимулювання економічного розвитку в цілому.

Наявність численних прогалин та недоліків у фіскальній політиці на основі законодавчої бази, та її часті зміни, непереконливе та нерозумне встановлення значної кількості пільг, призводить до значних втрат бюджету як на державному, так і на місцевому рівнях.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій вказує на те, що механізм наповнення дохідної частини загальнодержавного та місцевого бюджетів за рахунок податкових надходжень є активним об'єктом досліджень. Особливу увагу приділяли місцевому бюджету ТГ О.Р. Західна та С.Я. Бугіль [1, с. 166–170]. В роботах Л. Лазутіна [2], І. Луніна [3], А. Нікітішина [4], Н. Проця [5], Н. Слободянюка [6] та інших дослідників детально розглядалися особливості регулювання податків як основи для формування дохідної бази місцевого бюджету.

Також, актуальні питання сьогодення включають аналіз та вивчення можливих напрямів реформування місцевих податків та зборів ТГ, регулювання процесу оподаткування, що стали ще більш актуальними через появу нових та динамічних явищ в економіці України. На нашу думку, основною проблемою в

сучасному державному управлінні є недоопрацювання та неузгодженість формування місцевого бюджету та загального законодавства, що впливає на структуру податкової системи та механізм визначення та сплати податків.

Постановка завдання. Мета даної наукової статті полягає у висвітленні актуальних проблем та напрямів вдосконалення формування місцевого бюджету ТГ на основі податкових надходжень та у взаємозалежності з податковою системою країни.

Виклад основного матеріалу. Місцеві податки та збори ТГ, загальнодержавні податки та збори представляють собою ключову форму управління економікою країни, і виступають як вагоме джерело доходів для бюджету, а також як ефективний інструмент для стимулювання та регулювання виробництва. На жаль, формування місцевих податків та зборів ТГ, загальнодержавних податків та зборів не відзначається високою ефективністю, і реформи в цьому напрямку часто залишаються недосконалими та викликають критику.

Науковці вказують на недоліки в підходах до податкової політики, які не враховують як на державному так в на місцевому рівнях адекватно фіскальні, регуляторні, розподільчі, стимулюючі та контрольні функції податків. Державний, як і місцевий бюджети регулярно стикається з нестачею коштів, а податкові надходження не мають стійкості. В суспільстві великий розрив у рівнях доходів, і податки не виконують свою роль у стимулюванні економічного розвитку, а навпаки.

Якщо проаналізувати податкові надходження до місцевих бюджетів ТГ у розрізі окремих платежів то можна побачити певні особливості. Так, основними статтями доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2023 році були податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 289,4 млрд грн, єдиний податок – 55,8 млрд грн, плата за землю – 34,5 млрд грн та акцизний податок – 22,4 млрд грн. Ще 14,5 млрд грн приніс податок на прибуток та 9,1 млрд грн – податок на нерухоме майно [7].

До повномасштабного вторгнення частка місцевих податків та зборів в структурі податкових надходжень складала від 5,7% у 2019 році, до 5,41% у

2021 році. В період воєнної агресії з боку РФ їх частка скоротилася з 3,84% у 2022 році до 3,22% у 2023 році, що складає – 100,0088 млрд грн [8].

Окремі науковці пропонують проводити менеджмент формування доходів місцевого бюджету ТГ на основі принципу Парето. Суть його полягає в наступному: - 80% доходів бюджету сформовані за рахунок 20% податкових надходжень; - 80% доходів бюджету сформовані за рахунок 20% неподаткових надходжень; - 80% доходів бюджету сформовані за рахунок 20% доходів від операцій з капіталом; - 80% доходів бюджету сформовані за рахунок 20% офіційних трансфертів [9, с.31].

Для прикладу, нами було проведено аналіз податку на землю на основі коефіцієнта варіації [10].

Для врахування невизначеності у формуванні податку на землю, ми використали метод XYZ-аналізу, який дозволяє оцінити стабільність його надходження до місцевого бюджету ТГ. Основною метою проведення XYZ-аналізу є ранжування за ступенем стабільності виконання та точністю планування та прогнозування. Алгоритм здійснення XYZ-аналізу включає наступні кроки [11]:

- визначення коефіцієнта варіації показника за визначеними періодами.
- групування відповідно до зростання коефіцієнта варіації.
- розподіл за категоріями X, Y, Z.

Група X включає високу стабільність та точність прогнозування (коефіцієнт варіації 0-10%). Група Y охоплює середні коливання і помірний рівень прогнозування (коефіцієнт варіації 11-25%). Група Z включає низьку точність прогнозування (коефіцієнт варіації 26-100%) [12].

При проведенні аналізу податку на землю за 2019-2023 роки [13] виявлено, що коефіцієнт варіації становить – 1,4%. В цьому контексті можна додати, що залишається актуальним питання підвищення рівня капіталізації земельних фондів сільськогосподарських підприємств, залучення їх у інвестиційний оборот з метою фінансового забезпечення аграрного сектора економіки, а отже і наповнення місцевих бюджетів ТГ [14, с.127]. Отже, можна

вважати, що податок на землю характеризується високим рівнем прогнозованості та ефективним механізмом адміністрування.

Однак, є податкові надходження до бюджету, де середню величину не можна вважати типовою, і вивчати за нею сукупність було б неправильно (прикладом є податок на доходи фізичних осіб за аналізований період).

Ключовою новацією бюджету-2024 є переспрямування частини податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення військовослужбовців (прогноз – 96,3 млрд грн) із місцевих бюджетів до держбюджету. А також скоротити норми відрахування звичайного ПДФО до 60% для громад, як і закладено в чинному Бюджетному кодексі [15].

Доречно зауважити, що основними критеріями ефективності формування державного і місцевого бюджетів слід вважати: рівномірність і справедливість оподаткування, доступність та зрозумілість податкового законодавства, можливість платників податків вчасно розраховувати свої зобов'язання, стабільність системи та її гнучкість у відповідь на зміни економічного середовища.

Спрощення структури податків в Україні є ключовим завданням для забезпечення стабільності доходів бюджетів на всіх рівнях. Реформування податкової системи повинно включати зменшення податкового тиску на платників та інвесторів, а також вирішення проблем спрощеного режиму оподаткування та інших недоліків.

Також важливо врахувати місцеве оподаткування в Україні та розподіл податків між державним та місцевим бюджетами ТГ. Ця проблема виникає через необхідність задоволення соціальних потреб держави. Держава виконує функції загальнонаціонального призначення, тоді як місцеві ТГ повинні більше фінансувати соціальні потреби населення. У країнах із розвинутою ринковою економікою, особливо в Західній Європі, частка місцевих податків становить значну частину доходів органів місцевого та регіонального самоврядування, наприклад, в Данії, Іспанії, Норвегії, Швейцарії, Швеції та Фінляндії вона перевищує 40%. Україна наразі має менше 5% такого розподілу [163].

В окремих країнах кількість місцевих податків є великою, наприклад, у Франції їх понад 50, в Італії – понад 70, в Бельгії – понад 100.

У розвинених державах у загальній сукупності кількість місцевих податків поділяється на такі групи:

- прямі обов'язкові платежі до місцевого бюджету, що стосуються різних видів майна, таких як рухоме і нерухоме майно, земля, а також податки на промисловий та екологічний сектори;

- податки на доходи фізичних і юридичних осіб, а також оподаткування спадщини та дарувань;

- непрямі податки на продаж: акцизи на спиртні напої, бензин, тютюн, на роздрібний продаж тощо;

- збори та мита, пов'язані з різними послугами та діяльністю, такими як вивіз сміття, паркування транспорту, ліцензії на полювання і риболовлю, утримання собак, видача ліцензій та посвідчень, а також обслуговування цвинтарів тощо.

На наш погляд, доречним буде виключення деяких зборів зі складу місцевого оподаткування у випадку необхідності, але варто віднести до компетенції місцевих органів влади платежі за спеціальне використання природних ресурсів (земельних, водних, лісових, надр тощо) [16]

У Англії діє система податків, яка складається із загальнодержавних і місцевих податків. Приблизно 90% доходів англійського державного бюджету здобуваються через вказану двоступеневу систему. Основні джерела доходів включають податки на дохід, які враховують прибуток громадян. До них належать прибутковий податок для фізичних осіб, який різниться залежно від розміру доходу (існують три основні ставки: 20%, 25% і 40% для найбагатших). Крім того, існує корпоративний податок із стандартною ставкою 33%, а також податок на нафтовий дохід [17].

Податки на капітал включають податок зі спадщини до 40%, податок на приріст капіталу, консульський збір та імпорتنі мита. Серед непрямих податків є ПДВ (17,5%), акцизи і митні платежі. Крім того, існують платежі за державне страхування, які надають право на отримання допомоги. Основними

принципами сучасної податкової політики уряду Англії є заохочення зайнятості, стимулювання працездатності, підтримка накопичення та довгострокових інвестицій, а також принцип справедливості.

У нашій країні важливо впроваджувати систему, що стимулює підприємницьку діяльність та інвестиції, надаючи підприємцям інвестиційні пільги, які контролюються податковими органами. Податкова система Франції орієнтована на непряме оподаткування, основним джерелом є податок на додану вартість. Головним прямим податком у Франції є прибутковий податок з фізичних осіб (ставки 10,5 – 54%). Загальна ставка податку на прибуток корпорацій у Франції становить 36,66% [16]. Модель оподаткування Німеччини також спрямована на розумний розподіл податкового тягаря та захист підприємців. Німеччина – типова країна з трирівневою системою оподаткування. Податкові надходження розподіляються між трьома суб'єктами: федеральною владою, урядами земель і місцевою владою (громадами) [2].

У США прибутковий податок сплачують переважно заможні верстви населення, і надаються пільги при оподаткуванні доходів фізичних осіб [4].

Згідно з думкою економістів розвинених країн, оптимальна податкова система як на державному, так і на місцевому рівнях повинна враховувати такі принципи:

- мінімізація витрат на утримання податкової системи та витрат платників, пов'язаних з податковими процедурами;
- зменшення податкового тягаря, який впливає на економічну активність платників;
- відсутність перешкод для внутрішньої раціональної організації виробництва та зовнішньої орієнтації на структуру попиту споживачів;
- забезпечення накопичення фінансових ресурсів для підтримки політики кон'юнктури та зайнятості
- оптимізація оподаткування для забезпечення більшої справедливості у розподілі доходів [16].

Зарубіжний досвід показав, що формування державного і місцевого бюджетів може ґрунтуватися на принципах:

- простота: мінімізація витрат та спрощення податкового обліку;
- соціальна справедливість: вирішення соціальних проблем через податкову систему;
- економічна ефективність: відповідність податкових ставок економічному розвитку ТГ і держави в цілому.

Для підвищення ефективності податкової системи в Україні пропонуються наступні заходи:

- забезпечення стабільності нормативно-правового регулювання податкового законодавства;
- оптимізація рівня податкового навантаження для стимулювання економічного розвитку та створення нових робочих місць;
- посилення ефективності управління податковим боргом, включаючи віднесення всіх активів боржника до податкової застави та автоматичне списання частини коштів на погашення боргу;
- впровадження автоматизації в оподаткуванні з використанням сучасних технологій, таких як системи електронного документообігу та електронного адміністрування ПДВ;
- збільшення відповідальності за використання тіньових податкових схем у сфері бізнесу та навмисне зменшення податкових зобов'язань.

В свій час, уряд країни розробив нову концепцію податкової реформи, яка отримала назву "10-10-10". Запропонована реформа передбачає зниження ставок основних податків до рівня 10%: податку на прибуток підприємств (з 18%), податку на доходи фізичних осіб (з 18%) та податку на додану вартість (з 20%). В рамках цих змін також висувається ідея відміни єдиного соціального внеску (ЄСВ), який становить 22% від фонду оплати праці працівника, а для фізичних осіб-підприємців – не менше 22% від мінімальної зарплати. Крім того, пропонується подвійне підвищення ставки військового збору до 3%.[18]. Разом із зменшенням ставок податків розглядається відміна всіх податкових пільг, посилення відповідальності за порушення податкового законодавства і надання

Державній податковій службі можливості отримання інформації про банківські рахунки платників податків, що означає відмову від банківської таємниці.

Висновки. На підставі проведеного дослідження проблем та перспектив розвитку системи оподаткування в державі та на місцевому рівнях можна визначити, що наразі відсутні чіткі загальні концепції реформ. На нашу думку, ключовим напрямом реформ має стати встановлення оптимального рівня податкового навантаження для стимулювання економічного зростання. Досягнення позитивного впливу можна очікувати за умови вдосконалення системи податкового контролю, створення умов, що запобігають ухиленню від сплати податків, введення обмежень на використання податкових пільг та розробки оптимальної методології розподілу зібраних коштів.

Злагожені та ретельно розроблені заходи з боку держави можуть допомогти мінімізувати та вирішити проблеми у формуванні бюджетів на державному і місцевому рівнях. Потрібно також забезпечити баланс: з одного боку, держава має проявляти належне ставлення до платників податків, які сприяють економічному розвитку, а з іншого – збільшувати їх відповідальність шляхом формування високої податкової культури. Одним із пріоритетів у вдосконаленні податкової системи є забезпечення нейтральності та справедливості оподаткування, а також реформування податкового механізму на основі принципів економічної ефективності, стабільності та прозорості, з поступовим наближенням до міжнародних та європейських стандартів.

Література

1. Карлін М. Фінанси країн Європейського Союзу : навч. посіб. Київ : Знання, 2011. 639 с.
2. Крисоватий А. І., Десятнюк О. Н. Податкова система : навч. посіб. Тернопіль : Карт–бланш, 2004. 331 с.
3. Лютий І. О., Демиденко Л. М., Романюк М. В. Податкова система : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2009. 456 с.
4. Сидельникова Л. П. Податкова система : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2013. 424 с.

5. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія та практика становлення : автореф. дис. ... д.е.н. 2018. 488 с.

6. Міністерство фінансів України : офіційний вебсайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua/> (дата звернення: 15.02.2023).

7. У Мінфіні розповіли, як зросли надходження до місцевих бюджетів. Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/08/novyna/finansy/minfini-rozpovily-yak-zrosly-nadходzhennya-miscevykh-byudzhetiv> (дата звернення: 02.02.2024).

8. Доходи зведеного бюджету України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/2023/> (дата звернення: 02.02.2024).

9. Ткачук Наталія. Управління доходами бюджету територіальної громади міста з використанням методу ABC-XYZ-аналізу. International Science Journal of Management, Economics & Finance. Vol. 2, No. 2, 2023, pp. 28-37. doi: 10.46299/j.isjmef.20230202.04.

10. Як знайти коефіцієнт варіації. URL: <https://gazette.com.ua/it/yak-znajti-koefitsient-variatsiji.html> (дата звернення: 02.02.2024).

11. Бодряков Р. Е. ABC і XYZ: складання та аналіз підсумкової матриці. URL: <http://www.rombcons.ru/logistik2.htm> (дата звернення: 02.02.2024).

12. Малиняк Б., Горин В., Письменний В. (2017). Аналізуємо бюджет – доступно про головне. Тернопіль: Zazaprint, 78 с.

13. Виконання доходів місцевих бюджетів URL: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv> (дата звернення: 02.02.2024).

14. Левандівський О. Т., Баланюк І. Ф., Шеленко Д. І., Сас Л. С. Фінансовий механізм капіталізації земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств регіону у взаємовідносинах з територіальними громадами. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : науковий журнал. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2021. Вип. 17. Т. 2. С. 124-135.

15. Бюджет-2024: без військового ПДФО на місцях, коштів на ремонт доріг і ДФРР URL:

https://lb.ua/news/2023/09/20/575743_byudzhets2024_bez_viyskovogo_pdfo.html
(дата звернення: 02.02.2024).

16. Котіна Г. Податкові важелі впливу на економіку в сучасних умовах: вітчизняний та світовий досвід. Економіст. 2010. № 5. С. 31-35.

17. Гречко А. В. Перспективи реформування податкової системи України в умовах євроінтеграції. Економіка та управління національним господарством. 2016. № 3. С. 60-70.

18. Переваги та недоліки податкової реформи "10:10:10" для бізнесу URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/28/699587/> (дата звернення: 02.02.2024).

References

1. Karlin, M. (2011), *Finansy krain Yevropejs'koho Soiuzu* [Finances of the countries of the European Union], Znannia, Kyiv, Ukraine.

2. Krysovatyj, A.I. and Desiatniuk, O.N. (2004), *Podatkova systema* [Tax system], Kart-blansh, Ternopil', Ukraine.

3. Liutyj, I.O. Demydenko, L.M. and Romaniuk, M.V. (2009), *Podatkova systema* [Tax system], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

4. Sydel'nykova, L.P. (2013), *Podatkova systema* [Tax system], Lira-K, Kyiv, Ukraine.

5. Sokolovs'ka, A.M. (2018), "Tax system of the state: theory and practice of formation", Abstract of dissertation, Economy, Kyiv, Ukraine.

6. Ministry of Finance of Ukraine (2023), available at: <http://www.minfin.gov.ua/> (Accessed 15.02.2023).

7. Slovo i dilo. (2024), "The Ministry of Finance told how revenues to local budgets increased", available at: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/08/novyna/finansy/minfini-rozpovily-yak-zrosly-nadxodzhennya-miscevyx-byudzhektiv> (Accessed 02.02.2024).

8. minfin (2023), "Revenues of the consolidated budget of Ukraine", available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/2023/> (Accessed 02.02.2024).

9. Tkachuk, N. (2023), "Management of the revenues of the territorial community of the city using the ABC-XYZ method-analysis", International Science

Journal of Management, Economics & Finance, vol. 2, no. 2, pp. 28-37. doi: 10.46299/j.isjmef.20230202.04.

10. Gazette (2021), “How to find the coefficient of variation”, available at: <https://gazette.com.ua/it/yak-znajti-koefitsient-variatsiji.html> (Accessed 02.02.2024).

11. Bodriakov, R.E. (2014), “ABC and XYZ: compilation and analysis of the final matrix”, available at: <http://www.rombcons.ru/logistik2.htm> (Accessed 02.02.2024).

12. Malyniak, B., Horyn, V. and Pys'mennyj, V. (2017), Analizuiemo biudzheth – dostupno pro holovne [We analyze the budget - the main thing is available], Zazaprint, Ternopil', Ukraine.

13. Ministry of Finance of Ukraine (2024), “Implementation of local budget revenues”, available at: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhethiv> (Accessed 02.02.2024).

14. Levandivs'kyj, O.T. Balaniuk, I.F. Shelenko, D.I. and Sas, L.S. (2021), “Financial mechanism of capitalization of land resources of agricultural enterprises of the region in mutual relations with territorial communities”, Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu, vol. 17, no. 2, pp. 124-135.

15. LB (2023), “Budget-2024: without military personal income tax on the ground, funds for road repair and DFRD”, available at: https://lb.ua/news/2023/09/20/575743_byudzheth2024_bez_viyskovogo_pdfo.html (Accessed 02.02.2024).

16. Kotina, H. (2010), “Tax levers of influence on the economy in modern conditions: domestic and world experience”, Ekonomist, vol. 5, pp. 31-35.

17. Hrechko, A.V. (2016), “Prospects for reforming the tax system of Ukraine in the conditions of European integration”, Ekonomika ta upravlinnia natsional'nym hospodarstvom, vol. 3, pp. 60-70.

18. Epravda (2023), “Advantages and disadvantages of the "10:10:10" tax reform for business”, available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/28/699587/> (Accessed 02.02.2024).

Стаття надійшла до редакції 12.03.2024 р.